Eerste evaluatie Kennisplatform Elektromagnetische Velden

Eindrapportage

Colofon

Auteurs
Dr. Kees Le Blansch
Drs. Joost van Damme
Yaël Schwarz MSc

Bureau KLB
Postbus 137
2501 CC Den Haag

Telefoon: +31 (0)70 302 58 30
Fax: +31 (0)70 302 58 39

E-mail: info@bureauklb.nl
Internet: www.bureauklb.nl

Datum: 19 januari 2009

Copyright Bureau KLB
Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoudsopgave

	Voorwoord	**5**
1.	**Inleiding en verantwoording**	**7**
1.1	Achtergrond	7
1.2	De onderhavige evaluatie	7
1.3	De gehanteerde aanpak	8
1.4	Leeswijzer	10
2.	**Ontwikkeling van het Kennisplatform EMV**	**11**
2.1	Inleiding	11
2.2	Aanleiding	11
2.3	Voorbereidende fase	11
2.4	De opstartfase	12
2.5	Het Kennisplatform EMV wordt ingesteld	13
3.	**Verwachtingen van de realisatie van de doelstelling**	**15**
3.1	Inleiding	15
3.2	Verwachtingen van invulling taak	15
3.3	Verwachtingen van rol en meerwaarde voor eigen organisatie	18
3.4	Conclusie	20
4.	**Waardering ten aanzien van de opzet**	**23**
4.1	Inleiding	23
4.2	Absolute waardering algemeen	23
4.3	Relatieve waardering afzonderlijke aspecten	24
4.4	Conclusie	26
5.	**Overige relevante zaken**	**27**
5.1	Inleiding	27
5.2	'Overige zaken' als discussiepunt	27
5.3	Verdere 'overige zaken'	28
5.4	Conclusie	30
6.	**Visies op de toekomst**	**31**
6.1	Inleiding	31
6.2	Al dan niet verdergaande samenwerking	31
6.3	Voortzetting na 2010	32
7.	**Conclusies en discussie**	**33**
	Bijlage A: Gehanteerde vragenlijst en scorekaart	**35**
	Bijlage B: Geraadpleegde bronnen	**39**

Voorwoord

Het bestuur van het Kennisplatform Elektromagnetische Velden (KP EMV) heeft ons, Bureau KLB, opdracht gegeven een eerste evaluatieonderzoek van het KP EMV uit te voeren. In dit rapport doen we verslag van de uitkomsten van dit onderzoek.

Het onderzoek had niet kunnen worden uitgevoerd zonder de bereidwillige medewerking van onze interviewpartners vanuit de aan het Kennisplatform deelnemende organisaties, het Bureau van het KP EMV, de departementen, de Gezondheidsraad en de Klankbordgroep. Wij zijn hen hiervoor dank verschuldigd.
Uiteraard zijn alleen de auteurs van dit rapport verantwoordelijk voor de inhoud ervan. Eventuele onvolkomenheden komen dan ook geheel voor onze rekening.

Wij hopen met dit rapport bij te dragen aan een verdere optimalisering van de informatievoorziening over elektromagnetische velden in relatie tot gezondheid.

Den Haag, 19 januari 2009

Kees Le Blansch
Joost van Damme
Yaël Schwarz

1. Inleiding en verantwoording

1.1 Achtergrond

Elektromagnetische velden, en vooral de mogelijke gezondheidseffecten van blootstelling daaraan, zijn al geruime tijd onderwerp van vragen en onzekerheid in de Nederlandse samenleving – deels gelijk opgaand met de proliferatie van mobiele telefoons, magnetrons, MRI apparatuur, hoogspanningslijnen en de toenemende verdichting van Nederland.

Om een adequaat antwoord op vragen en zorgen te kunnen bieden, is de afgelopen jaren in overleg tussen betrokken ministeries (VROM, EZ, SZW, VWS, DEF en BZK) en deskundige instanties (RIVM, TNO, GGD'en, Agentschap Telecom, ZonMw en KEMA) gezocht naar mogelijkheden tot versterking van de kennisinfrastructuur op dit terrein. Medio 2006 leidde dit tot overeenstemming tussen betrokkenen. Als uitvloeisel hiervan riep de Minister van VROM in 2007 bij Instellingsbesluit het Kennisplatform EMV in het leven (Stcr. 25 juni 2007).[1]

In het Instellingsbesluit staat de taak van het Kennisplatform EMV als volgt beschreven.

Artikel 3. Taak

1. Het Kennisplatform EMV&G heeft tot taak:
   a. Het actief en passief beschikbaar stellen van informatie over elektromagnetische velden in relatie tot gezondheid, zodanig dat de maatschappij in brede zin waaronder burgers, pers, professionals van overheden en bedrijfsleven, daarvan kennis kan nemen en gebruik kan maken.
   b. Het, op basis van de stand der wetenschap, voorzien in onafhankelijke, betrouwbare en wetenschappelijk gefundeerde informatie op het gebied van EMV&G.
2. Het Kennisplatform dient deze taak op objectieve wijze te vervullen, onafhankelijk van belangen van bedrijfsleven, maatschappelijke groeperingen en vigerend overheidsbeleid.
3. De Minister draagt er zorg voor dat het Kennisplatform zijn taak op objectieve, onafhankelijke en onpartijdige wijze kan vervullen.

In het platform participeren eerdergenoemde deskundige instanties. Het bureau van het Kennisplatform is gehuisvest bij en wordt facilitair ondersteund door het RIVM.

1.2 De onderhavige evaluatie

In het instellingsbesluit is al opgenomen dat in 2008 een evaluatie van het Kennisplatform EMV zal plaatsvinden.[2] Mede gezien zijn nog beperkte bestaansperiode, ligt niet voor de hand dat deze evaluatie al gericht is op de realisatie van alle doelstellingen van het Kenniscentrum. Bij de onderhavige evaluatie gaat het zodoende niet zozeer om een effectenonderzoek naar het behalen van de juiste resultaten. Veeleer is sprake van een middelenevaluatie, waarbij we kijken naar de inzet van de juiste activiteiten en instrumenten, om te leren tijdens de uitvoering en om te kunnen bijsturen als en waar dat nodig is.

[1] Daarnaast heeft de Minister bij ZonMw een onderzoeksprogramma ondergebracht teneinde de wetenschappelijke kennis en expertise op het gebied van elektromagnetische velden en gezondheid te vergroten.
[2] Tevens is in het Instellingsbesluit een evaluatie in 2010 voorzien. Zodoende spreken we over het hier gerapporteerde project als 'de eerste evaluatie'.

In dat licht benoemen we het doel van het onderhavige evaluatieonderzoek als volgt.

Doel van deze evaluatie is:
√ te bezien of en in hoeverre
√ met de activiteiten die in de afgelopen periode zijn verricht (tussen 28 april 2006 en heden)
√ de taak die het Kennisplatform EMV in het Instellingsbesluit is toebedeeld
- naar verwachting van de verschillende betrokkenen
- en met inzet van de juiste instrumenten
- (inclusief bureauorganisatie en wijze van huisvesting)
√ zal worden gerealiseerd.

Uit deze formulering komt naar voren dat het evaluatieonderzoek primair een kennisdoel dient, op basis waarvan vervolgens waar nodig bijgestuurd kan worden.

Om de benodigde kennis te vergaren zijn de volgende onderzoeksvragen gehanteerd:
- Hoe is de totstandkoming en verdere ontwikkeling van het Kennisplatform EMV (KP EMV) verlopen, en welke organisaties hebben daarbij welke rollen gespeeld?
- Welke verwachtingen hadden de betrokken organisaties bij de oprichting van het KP EMV ten aanzien van
  - de invulling van de taak van het KP EMV?
  - de rol van de eigen organisatie binnen het KP EMV?
  - de opbrengst voor de eigen organisatie van het KP EMV?
- Op welke punten worden de bovengenoemde verwachtingen naar de mening van de betrokken organisaties wel of niet ingelost door het KP EMV?
- In hoeverre is het Kennisplatform EMV met de huidige opzet in staat om 'de goede dingen' te doen, afgemeten aan een aantal concrete criteria?
- Welke mogelijkheden zien betrokken organisaties voor samenwerking binnen het KP EMV die meer of minder ver gaan dan de huidige?
- Hoe groot schatten betrokken organisaties de kans dat het KP EMV na 2010 zal blijven voortbestaan, en waarom?

1.3 De gehanteerde aanpak

Om de bovenbeschreven doelstelling te realiseren en antwoorden op de genoemde vragen te verkrijgen, is een aanpak gehanteerd waarin, na een voorbereidende fase, de meest betrokken partijen volgens een uniform vraagprotocol zijn geïnterviewd. De conceptbevindingen zijn voor commentaar voorgehouden aan het bestuur van het Kennisplatform, in vervolg waarop met enige geïnterviewden nader overleg is geweest over de juiste interpretatie van uitspraken en de onderhavige eindrapportage is vervaardigd. Figuur 1 geeft deze aanpak schematisch weer.

Figuur 1. De gehanteerde aanpak

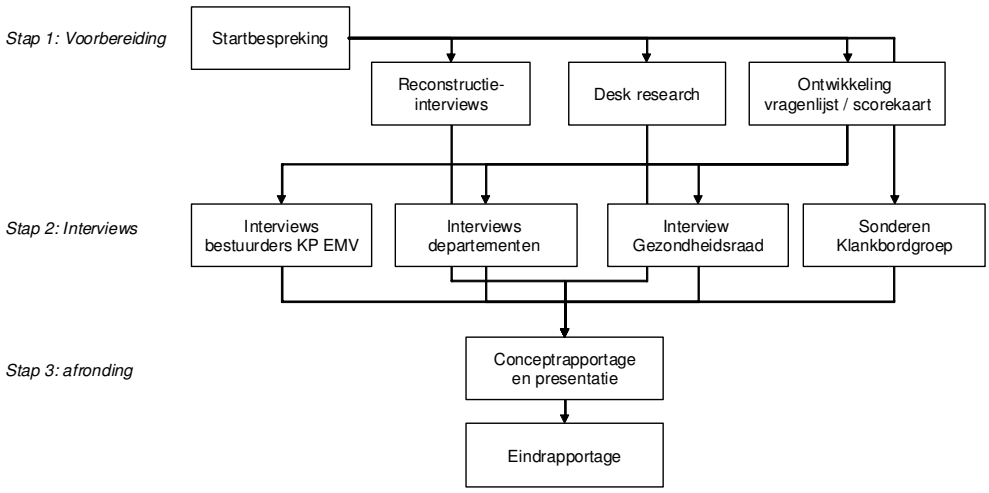

Voor de interviews is een uniforme vragenlijst en scorekaart ontwikkeld. In Bijlage A bij deze rapportage zijn deze vragenlijst en scorekaart opgenomen.

De herkomst van de geraadpleegde informanten geven we weer in onderstaande tabel. Bijlage B bij deze rapportage bevat een volledig overzicht van geraadpleegde bronnen en informanten.

Tabel 1. Herkomst geraadpleegde informanten

Reconstructie-interviews	– Algemeen secretaris Kennisplatform EMV – Interim voorzitter Kennisplatform EMV – Oud-directeur VROM – Voorzitter Wetenschappelijk forum – Voorzitter Communicatieforum – Facilitair verantwoordelijke RIVM
Interviews bestuursleden	– Voorzitter – Agentschap Telecom – GGD NL – KEMA – RIVM – TNO – ZonMw
Interviews departementen	– Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu – Economische Zaken – Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties – Defensie – Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Interviews Gezondheidsraad	– Vice voorzitter GR – Secretaris GR commissie EMV

Interviews Klankbordgroep	– Meldpunt Gezondheid en Milieu – MoNet – Netbeheer Nederland – Stichting Elektrohypersensitiviteit – Stop UMTS – Vereniging Nederlandse Gemeenten

Van alle interviews zijn in werkdocumenten verslagen gemaakt. Op die van de reconstructie-interviews na, zijn alle verslagen aan de gesprekspartners ter goedkeuring voorgelegd.

1.4 Leeswijzer

Deze rapportage volgt in zijn opbouw de logica van de onderzoeksvragen. Zo bevat hoofdstuk 2 een korte schets van de totstandkoming en ontwikkeling van het KP EMV en bieden de hoofdstukken 3 tot en met 6 inzicht in de antwoorden op de respectievelijke vragen die de gesprekspartners zijn voorgehouden, als volgt:

– hoofdstuk 3: verwachtingen van de invulling van de taakstelling van het KP EMV en van de rol en meerwaarde voor de eigen organisatie;
– hoofdstuk 4: waarderingen ten aanzien van de opzet van het KP EMV;
– hoofdstuk 5: overige relevante zaken;
– hoofdstuk 6: visies op de toekomst.

Hoofdstuk 7 geeft de belangrijkste conclusies van het onderzoek weer en bediscussieert deze. Dit hoofdstuk is zelfstandig leesbaar en als zodanig geschikt voor lezers die snel over de belangrijkste opbrengsten van het onderzoek geïnformeerd willen worden.

De bijlagen bevatten resp. de gehanteerde vragenlijst en scorekaart (bijlage A) en een overzicht van de geraadpleegde documenten en websites en geïnterviewde personen (bijlage B).

2. Ontwikkeling van het Kennisplatform EMV

2.1 Inleiding

Dit hoofdstuk bevat een korte schets van de totstandkoming en ontwikkeling van het Kennisplatform Elektromagnetische Velden (KP EMV). Daarin zijn verschillende fasen te onderscheiden: de voorbereidende of initiatieffase, de opstartfase voorafgaand aan het Instellingsbesluit en de beginfase van het KP EMV. We bespreken deze achtereenvolgens, na eerst een korte uiteenzetting van de aanleiding tot de oprichting van het KP EMV.

2.2 Aanleiding

In 2002 wordt het zogeheten 'Antenneconvenant' gesloten tussen het ministerie van EZ en de operators: antennes tot 5 meter kunnen vergunningvrij worden geplaatst. De gezamenlijke operators maken hiervoor een bedrag over. Mede naar aanleiding hiervan komt een discussie los over de gezondheidseffecten van GSM en UMTS. Burgers en maatschappelijke organisaties maken zich zorgen over gevolgen van de plaatsing van antennes. In 2003 brengt de Gezondheidsraad (GR) een rapport[3] uit waarin hij aangeeft dat het belangrijk is om antwoorden te vinden op vragen over eventuele gezondheidseffecten van EMV. De onrust over UMTS-masten wordt bestuurlijk hoog opgenomen. Ministers bespreken de behoefte aan een onafhankelijke partij om informatie te geven aan burgers en professionals. Tot op dat moment kan de burger bij de overheid geen samenhangende informatie over EMV en gezondheid vinden, maar is hij aangewezen op verschillende, niet noodzakelijk gelijkgestemde bronnen, waarvan sommige overigens te wetenschappelijk blijven.

2.3 Voorbereidende fase

Onder leiding van het ministerie van EZ treedt een aantal partijen (TNO, RIVM en GGD NL) in overleg om een oplossing te bedenken om de informatievoorziening aan burgers en professionals te verbeteren. Al snel voegt ook het Agentschap Telecom zich bij dit overleg. Ook de GR denkt mee over de inrichting van het KP EMV. De Raad treedt echter niet toe tot de initiatiefgroep, omdat communicatie naar burgers niet tot het takenpakket van de GR behoort.

In november 2005 neemt het ministerie VROM de trekkersrol van EZ over, omdat dit zowel qua beleidsportefeuille als qua uitstraling naar buiten beter past. In het kader van de voorbereidingen voor zowel het Onderzoeksprogramma EMV&G als het Kennisplatform EMV worden verschillende gesprekken gevoerd met belangenorganisaties, waaronder operators, EnergieNed, Tennet, VNG, Stichting Elektro-Overgevoeligheid, Stop UMTS, NPS en Meldpunten Netwerk Gezondheid en Milieu. Deze organisaties zijn echter niet direct betrokken bij de oprichtingsgesprekken.

De partijen komen niet tot een oplossing. Er bestaan vragen over financiën en over de producten die de onafhankelijke organisatie zou moeten leveren. Daar doorheen speelt de

[3] *Gezondheidseffecten van blootstelling aan radiofrequente elektromagnetische velden;* Gezondheidsraad, 4 februari 2003.

discussie op welke manier de organisatie ingericht moet worden qua positionering van partners en qua organisatorische onderbrenging. Betrokkenen typeren dit als een fase waarin partijen vooral aan grensbewaking doen. Intussen breidt de initiatiefgroep zich nog verder uit en wordt ook ZonMw betrokken. De ministeries VROM en EZ worden het eens over hun financiële bijdrage aan het Kennisplatform. RIVM biedt aan voor huisvesting te zorgen, daarin gesteund door VROM, zowel om beheersmatige redenen alsook omdat taken van een toekomstig KP aansluiten bij de identiteit van het RIVM. Andere partijen willen meer evenwicht in verhoudingen.

2.4 De opstartfase

In april 2006 wordt een compromis bereikt. Partijen scharen zich achter een plan om op gelijkwaardige basis aan de slag te gaan binnen een Kennisplatform waarvan het bureau bij het RIVM wordt geplaatst. Het ministerie VROM vraagt Paul Kerkhoven als onafhankelijk voorzitter tijdelijk de discussie te leiden. Deze verkent de verschillende mogelijkheden voor vormgeving van het KP en leidt een discussie hierover. Dit werpt vruchten af.
Overeenstemming wordt bereikt over de volgende elementen:

- Rechtsvorm; na juridisch advies van VROM wordt besloten tot een instellingsbesluit
- Kennisplatform in plaats van kenniscentrum
- Kennisuitdrager in plaats van kennisdrager
- Profiel van de voorzitter: iemand met beide voeten in de maatschappij, géén ambtelijk persoon
- Secretarisrol: algemeen secretaris in plaats van wetenschappelijk secretaris

Nadat partijen het eens zijn over hun inbreng in het KP wordt samen met ZonMw het programma van het KP uitgewerkt. Uiteindelijk wordt toegewerkt naar een jaarplan voor 2007. Het beeld van het KP wordt duidelijker. Partners kiezen ervoor om het KP een back- en front-office te geven: het wetenschappelijk en het communicatieforum. De vraag in hoeverre het KP direct zal communiceren wordt beantwoord met de keuze voor ‘primair tweedelijns communicatie’. Met dit alles wordt het KP een makelaar/schakelaar tussen kennis en communicatie (door partners), met als basisregel zelfstandigheid en gelijkwaardigheid tussen de partners.

In de loop van 2006 verlopen vergaderingen steeds meer open en intensief. Partijen hebben duidelijk de wil om er samen uit te komen. Vanaf februari 2007 gaat het KP aan de slag. Afgesproken is om werkende wijs te organiseren en organiserende wijs te werken. Ronald van der Graaf wordt algemeen secretaris. Ook wordt in het voorjaar van 2007 de toekomstige voorzitter van het KP gevonden in Ton Rombouts, burgemeester van ’s-Hertogenbosch. In mei 2007 treedt hij aan als voorzitter van het KP EMV. Paul Kerkhoven beëindigt zijn opdracht op 2 mei 2007.
Hoewel de GR had afgezien van toetreding tot de initiatiefgroep, zijn steeds contacten blijven bestaan. Bij de gekozen opzet van het KP EMV, die erop gericht is om eenduidigheid tot stand te brengen en om die eenduidigheid ook door de participerende organisaties naar buiten te laten brengen, neemt de GR niet deel omdat dit op gespannen voet zou kunnen staan met zijn onafhankelijkheid. Om de samenwerking vorm te geven, worden werkafspraken gemaakt. Dit wordt vastgelegd in het Instellingsbesluit.
In het najaar van 2007 wordt KEMA betrokken bij het werk van het KP.

2.5 Het Kennisplatform EMV wordt ingesteld

Het Instellingsbesluit van het KP wordt op 25 juni 2007 gepubliceerd. Ondertekenaar is Minister Cramer (VROM), in overeenstemming met de Staatssecretaris van EZ, de Minister van BZK, de Minister van Defensie, de Minister van SZW en de Minister van VWS. De eerste bestuursvergadering vindt plaats op 27 juni 2007. In die periode vindt discussie plaats over hoe organisaties in het bestuur dienen te worden vertegenwoordigd. De afbakeningsdiscussie tussen partijen lijkt door te gaan. Na een periode van vertraging worden januari 2008 de eerste kennisberichten van het KP uitgebracht. Vanaf die tijd komen de Kennisberichten uit zoals weergegeven in Tabel 2.

Tabel 2. Overzicht kennisberichten

Onderzoek naar mobiel telefoongebruik en hersenactiviteit	Kennisbericht 2007-001
Oostenrijks onderzoek naar klachten in de buurt van zendmasten	Kennisbericht 2007-002
Het Bio-Initiative rapport: een pleidooi voor lagere blootstellingslimieten	Kennisbericht 2008-001
Hardell: mobiel bellen en hersentumoren aan de belzijde	Kennisbericht 2008-002
Reactie op de publicatie van G. Oberfeld	Reactie op onderzoek uit januari 2008
Reactie op het proefschrift van D. Adang	Reactie op onderzoek uit juni 2008
Reactie op de publicatie van H.A. Divan	Reactie op onderzoek uit juli 2008

In december 2007 ontvangt het KP vanuit VROM het verzoek om extra aandacht te besteden aan de problematiek rond hoogspanningslijnen en om een initiërende en coördinerende rol te vervullen bij het invullen van een door gemeenten en provinciën gevoelde ondersteuningsbehoefte in deze. Het KP oordeelt dat het initiatieven in deze van harte ondersteunt met informatie over de stand van de wetenschap ten aanzien van hoogspanningslijnen. Het meent evenwel dat het niet wenselijk is dat het ondersteuning levert op het gebied van ruimtelijke ordening en beleidscommunicatie – onderwerpen die niet aansluiten bij de kennis die via het KP wordt samengebracht en ontsloten. Het KP meent dat zijn onafhankelijkheid ten opzichte van VROM en haar beleid een coördinerende rol niet wenselijk maakt.

Om de betrokkenheid van maatschappelijke groeperingen een plaats te geven en bij de werkzaamheden van het KP EMV en het onderzoeksprogramma EMV zoveel mogelijk rekening te kunnen houden met vragen en signalen uit de samenleving, wordt een Klankbordgroep in het leven geroepen. Voorbereidingen daarvoor zijn al gaande vóórdat het KP van start is, om welke reden het klankbord eerst aan het onderzoeksprogramma bij ZonMw wordt opgehangen. Na enige tussenvormen en afwegingen wordt de Klankbordgroep in de loop van 2008 ondergebracht bij het KP EMV. De eerste bijeenkomst van de Klankbordgroep vindt plaats in april 2008,[4] de tweede bijeenkomst in november 2008.

[4] In de Klankbordgroep vertegenwoordigde organisaties bij deze eerste bijeenkomst zijn: Enbin/Energiened Nederland (Vereniging van Energienetbeheerders in Nederland); Meldpunt Netwerk Gezondheid en Milieu (MGM); MoNet (Mobiele Netwerkoperators Nederland); Nationaal Platform Stralingsrisico's (NPS); Nederlands Instituut voor Bouwbiologie en Ecologie (NIBE); Nederlandse opstelpunten voor ether communicatie (NOVEC); Nederlandse Vereniging Medische Beeldvorming en

In het Instellingsbesluit is in twee evaluaties voorzien: één voor 1 oktober 2008 en één voor 1 oktober 2010. Voor de eerste van deze evaluaties wordt najaar 2008 een opdracht voor evaluatieonderzoek verstrekt aan Bureau KLB. Onderhavig rapport is daarvan het resultaat.

Radiotherapie (NVMBR); Stichting Elektro Hypersensitiviteit (EHS); STOP UMTS; TenneT; Vereniging voor Experimenteel Radio Onderzoek Nederland (VERON).

3. Verwachtingen van de realisatie van de doelstelling

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk gaan we in op de verwachtingen die betrokken organisaties hadden bij de oprichting van het Kennisplatform EMV (KP EMV) van de invulling van de taakstelling van het KP EMV en de rol en meerwaarde voor de eigen organisatie, en op de mate waarin deze verwachtingen in hun ogen worden ingelost.

De informanten zijn op open wijze naar hun verwachtingen gevraagd. Wèl is hen bij deze vraag de letterlijke formulering van de taakstelling van het KP EMV in het Instellingsbesluit voorgehouden (artikel 3, zoals ook weergegeven in hoofdstuk 1 van deze rapportage). Voor het overige is de beantwoording van deze vraag niet gestuurd.

In de volgende paragraaf gaan we eerst in op de verwachting van de invulling van de taak van het KP EMV. In de daaropvolgende paragraaf bespreken we verwachtingen van rol en meerwaarde voor de eigen organisatie. Aan het eind van het hoofdstuk formuleren we kort enige algemene conclusies op basis van het voorgaande.

3.2 Verwachtingen van invulling taak

Bij de beantwoording van de vraag naar de verwachtingen van de invulling van de taak door het KP EMV, wordt een onderscheid zichtbaar tussen een 'inner circle' van betrokkenen bij het KP (bestuur, departementen VROM en EZ en de Gezondheidsraad) en een 'outer circle' (overige departementen en Klankbordgroep). De eersten kennen en herkennen de taak zoals verwoord in het Instellingsbesluit en baseren hier meer specifieke verwachtingen op (waarover in de volgende alinea's meer). De laatsten hebben een beduidend minder scherp beeld van wat men van het KP EMV kan verwachten. Verwachtingen zijn bij hen vooral gebaseerd op wat men meekrijgt op interdepartementaal overleg, op klankbordgroep-bijeenkomsten of uit toegezonden kennisberichten.

3.2.1 De 'inner circle'

In de gesprekken met de 'inner circle' komen in algemene zin drie elementen naar voren die cruciaal zijn voor de verwachting van de taakinvulling van het KP EMV:
- wetenschappelijke borging van de kennis die naar buiten wordt gebracht;
- communicatieve vertaling van deze kennis zodat de doelgroep hier ook daadwerkelijk kennis van kan nemen;
- werken met en door, en binden van de aan het KP EMV deelnemende organisaties.

Wel zijn tussen de informanten uit de inner circle twee typen accentverschillen in de verwachtingen waarneembaar. Het eerste type accentverschil betreft de relatieve nadruk op hetzij het wetenschappelijke, hetzij het communicatieve, hetzij het disciplinerende aspect. Waar enkele deelnemende organisaties het accent zwaarder leggen op het wetenschappelijk borgen van naar buiten gebrachte kennis en als taak vooral 'het scheiden van zin en onzin' noemen, benadrukken anderen (onder wie de departementen VROM en EZ) het communicatieve aspect; voor hen is de mate waarin het KP EMV actief naar buiten treedt bepalend voor hun oordeel over de taakinvulling. En één deelnemende organisatie

benadrukt juist weer de afstemming tussen de deelnemers omwille van één geluid naar de burgers.
Het andere type accentverschil betreft de doelgroep van het KP EMV. Een deel van de respondenten meent dat deze (naast de wat amorfe groep bezoekers van de website) gevormd wordt door de professionals binnen de aan het KP EMV deelnemende organisaties, die de informatie op hun beurt verder brengen en vertalen. Een ander deel van de respondenten ziet deze doelgroep breder. Zo noemen de ministeries VROM en BZK 'professionals als gemeenteambtenaren, leraren en brandweermannen' en 'journalisten', en benoemen anderen 'iedereen behalve individuele burgers' als doelgroep.

3.2.2 Al dan niet ingeloste verwachtingen

Zowel degenen die het instellingsbesluit als referentiekader hanteren als degenen die iets meer onbevangen naar het functioneren van het KP EMV kijken, menen dat het KP voor de invulling van zijn taak 'goede dingen' doet (met uitzondering van de Gezondheidsraad, waarover verderop meer). Men ziet deskundige organisaties die steeds meer op elkaar ingespeeld raken, samenwerken in bestuur, wetenschappelijk en communicatieforum en in toenemend tempo kennisberichten naar buiten brengen.

Kanttekeningen bij de taakinvulling worden geplaatst in drie opzichten:
1. hoeveelheid productie;
2. aard van de producten;
3. betrokken partijen.

Hieronder gaan we op elk van deze zaken in.

Ad 1: hoeveelheid productie
Bijna unaniem geven de respondenten aan dat de productie kwantitatief onder de maat is en te traag op gang is gekomen. Als belangrijkste reden hiervoor worden de wat stroeve totstandkoming van het KP EMV genoemd en het feit dat partijen aan elkaar moesten wennen en op elkaar ingespeeld moesten raken, alsook dat sommige partijen hun vertegenwoordiging in het bestuur op orde moesten krijgen. In deze lezing is sprake (geweest) van een 'constitutionele fase' die inmiddels grotendeels gepasseerd is (en die wellicht met enige druk bekort had kunnen worden). Van nu af aan kan – binnen de grenzen gesteld door het zorgvuldigheidsvereiste – de productie sneller gaan en dus ook meer opleveren, zo wordt gezegd. Men verwijst daarbij naar de recente snellere oplevering van Kennisberichten, maar tekent veelal ook aan dat het tempo waarin 'Kennisberichten over onderwerpen' worden geproduceerd (tot op heden géén) minder optimistisch stemt. Sommigen van degenen die de moeizame oprichtingsfase hebben meegemaakt, geven vanuit die ervaring aan dat de trage opstart aansluit bij hun verwachtingen.

Een aantal respondenten ziet (ook) een andere reden voor de beperkte productie, te weten een te sterke oriëntatie op regels en procedures. Zo wijst één van de deelnemende organisaties op de bureaucratische opzet van het KP EMV, waardoor het te log en te voorzichtig opereert. Een gesprekspartner vanuit een andere deelnemende organisatie

meent dat zware borgingsprocedures[5] hieraan deels debet zijn, waardoor het beeld ontstaat dat het KP EMV erg ambtelijk is.

Ad 2: aard van de producten
Een deel van de respondenten (plm. de helft) plaatst kanttekeningen bij de aard van de geproduceerde communicatiemiddelen. Meerderen van hen vinden dat het KP EMV minder dan verwacht was, in staat is om daadwerkelijk antwoord te geven op vragen die in de maatschappij leven. Dit is in hun ogen direct gevolg van de aard van wetenschappelijk geborgde informatie, te weten dat deze per definitie gebaseerd is op de aanname dat verbanden niet aanwezig zijn totdat het tegendeel is bewezen, en dat deze niet kan zeggen wat mensen moeten doen of welke politieke keuzes moeten worden gemaakt.

Anderen (waaronder zowel een deelnemende organisatie, de departementen en de respondenten uit de Klankbordgroep) geven aan dat de communicatieve producten te terughoudend van karakter zijn en dat de informatie te weinig actief naar buiten wordt gebracht. De weinig sprekende wijze[6] waarop het KP communiceert, maakt dat de doelgroep nauwelijks tot niet wordt bereikt, zo menen zij. Meerdere ministeries zeggen te merken dat het KP nog niet als een autoriteit wordt beschouwd door gemeenten en burgers. Het ministerie EZ merkt op dat ook vergunninghouders van mobiele communicatie-toepassingen die nieuw op de markt komen, het KP niet kennen (en niet weten wat er al aan communicatie over gezondheid en straling wordt gedaan). GGD NL wijst nog op de combinatie met de beperkte productie, wat als geheel maakt dat lokale GGD'en nauwelijks tot niet door het KP worden geholpen bij het beantwoorden van vragen van burgers.

Ook noemen meerderen 'het reactieve karakter van de producten' als tekortkoming. Een aantal gesprekspartners wijst erop dat veel toekomstige vragen in de samenleving nu al te voorspellen zijn, waar zij bijvoorbeeld het gevolg zijn van de veilingen van nieuwe frequenties (2,6 GHz) (WIMAX) of de introductie van overige nieuwe technologieën. Men zou verwachten dat het KP EMV daarop anticipeert.

Ad 3: betrokken partijen
Waar het gaat om de bij het KP EMV betrokken partijen, geven alle bestuursleden aan dat de samenwerking tussen de partijen binnen het bestuur soepel verloopt. De collegiale verhoudingen worden 'goed' genoemd. Binnen de fora hebben de professionals elkaar op uitvoerend 'werkvloerniveau' gevonden en is men goed aan de gang. Het KP EMV heeft de aanvankelijke stroefheid wat dat betreft achter zich gelaten.

Op twee punten plaatsen respondenten evenwel kanttekeningen bij de al dan niet betrokken partijen. De verreweg meest genoemde daarvan is de afstandelijke betrokkenheid van de Gezondheidsraad (GR). Meerdere bestuursleden menen dat het een weeffout is dat de GR niet deelneemt aan het KP EMV. Enkelen van hen verwachten dat

[5] Voor de goede orde: de term 'borgingsprocedures' kan (ook elders in dit rapport) zowel betrekking hebben op de procedures binnen het samenwerkingsverband KP EMV als op procedures binnen de deelnemende organisaties.
[6] Eén van de respondenten pleit voor een minder strikt tekstuele benadering. Een ander denkt aan een uitbundiger website en differentie van producten (als daar althans continuïteit aan gegeven kan worden). Een derde geeft aan dat nagedacht zou moeten worden over nieuwe vormen.

met de onlangs nieuw gemaakte werkafspraken alsnog een goede – zij het breekbare – relatie kan worden opgebouwd. Anderen zien in de houding van de GR een afbreukrisico, en in de werkafspraken een last en een aantasting van de onafhankelijkheid van het KP EMV.
De GR zelf zegt zich in een concurrentieverhouding met het KP EMV geplaatst te zien, die in de ogen van de Raad het gevolg is van het bestaan van een wetenschappelijk forum van het KP dat eigenstandig wetenschappelijke gegevens analyseert, náást en onafhankelijk van de werkgroep EMV van de GR die ditzelfde doet. De nu gekozen constructie kan ertoe leiden, aldus de GR, dat verschillende wetenschappelijke oordelen over dezelfde onderwerpen de ronde kunnen gaan doen – iets dat zich volgens de GR ook al eens in aanzet heeft voorgedaan. Een strakkere regierol van VROM om de verhoudingen (naar oordeel van de GR) zuiver te houden, heeft de Raad node gemist. De nieuwe werkafspraken beschouwt de Raad als een positieve ontwikkeling, maar wel als '*second best* oplossing' voor het bestaan van twee wetenschappelijke fora.

Een andere kanttekening betreft de rol van VROM. De Minister van VROM heeft het Instellingsbesluit van het KP EMV ondertekend. Daarin is de bepaling opgenomen dat het KP EMV zijn taak objectief, onafhankelijk en onpartijdig vervult en dat de Minister het KP EMV daartoe in staat stelt. In de ogen van één bestuurlid neigt VROM ertoe teveel een stempel op het proces te willen drukken, onder meer door te nadrukkelijk in bestuursvergaderingen bij agenda en besluitvorming mee te praten.
Het ministerie VROM zelf geeft aan omwille van de onafhankelijkheid van het KP EMV niet bij de besluitvorming aldaar betrokken te zijn, maar wel in de gaten te (willen) houden of aan de voorgeschreven taakinvulling wordt voldaan.

3.3 Verwachtingen van rol en meerwaarde voor eigen organisatie

De verwachtingen over de rol van de eigen organisatie in relatie tot het KP EMV en de meerwaarde van het KP voor de eigen organisatie, hangen voor een belangrijk deel samen met de aard van de betrokkenheid bij het KP. Zodoende gaan we afzonderlijk in op de verwachtingen van bestuursleden, departementen, Klankbordgroep en Gezondheidsraad.

3.3.1 Bestuursleden

De verwachtingen van de rol van de eigen organisaties van de bestuursleden sluiten voor een belangrijk deel aan bij de kerntaken die deze organisaties vervullen. Zo zien de meer wetenschappelijk-inhoudelijk georiënteerde organisaties de inbreng van wetenschappelijke expertise als een belangrijke rol van hun organisatie, en zien de meer op voorlichting en dienstverlening gerichte organisaties hun rol mede gelegen in de doorvertaling van informatie richting burgers. GGD NL noemt als rol ook de inbreng van vragen vanuit burgers en gemeenten. ZonMw noemt de vertaling over en weer van onderzoeksvragen en -opbrengsten als haar belangrijkste rol. RIVM wijst tevens op de facilitaire rol die ze ten aanzien van het KP EMV vervult.

Voor eerdergenoemde meer wetenschappelijk-inhoudelijk georiënteerde organisaties geldt dat hun rollen grotendeels naar verwachting invulling hebben gekregen. Voor ZonMw geldt

dit minder. De input voor haar onderzoeksprogramma is beperkt geweest[7] (al verwacht zij daar de komende tijd meer van). Haar eerste onderzoeksresultaten verwacht zij in 2010, vanaf welk tijdstip het andere deel van haar verwachte rol inhoud kan gaan krijgen.
GGD NL geeft aan nog maar weinig in de gelegenheid te zijn geweest om informatie door te vertalen naar burgers en gemeenten. Daarvoor levert het KP de GGD'en te weinig input – zoals in de voorgaande paragraaf onder ad 2. al is uiteengezet.

Welke opbrengst verwachten de deelnemende organisaties van betrokkenheid bij het KP EMV? Allereerst geeft een deel van de betrokken partijen aan te verwachten er inhoudelijk beter van te worden. Kennisverbreding, uitwisseling met andere disciplines, voeling houden met het werk van collega's, antwoorden halen op vragen van burgers, zijn zaken die in dit verband worden genoemd. Partijen geven aan dat deze verwachtingen ook worden ingelost, behalve bij – zoals al eerder beschreven – de GGD'en.
Voorts wijst een aantal organisaties op verwachte 'statuseffecten' van deelname aan het KP EMV. RIVM noemt de eigen positionering als kenniscentrum, waar de hosting van een kennisplatform als het KP EMV goed bij aansluit. KEMA noemt de maatschappelijke erkenning van een onafhankelijke inbreng, TNO de maatschappelijke legitimatie en getoonde verantwoordelijkheid. Voor een aantal andere organisaties geldt het omgekeerde, te weten het risico van statusverlies door in naam verbonden te zijn aan een mogelijk falend KP. GGD NL is hiervoor beducht. Voor ZonMw was dit reden om zich in eerste aanleg slechts voor één jaar aan te sluiten.

Tot slot noemt alleen KEMA nog een opbrengst in economische zin. Adviseren tegen vergoeding is de *'core business'* van KEMA – en dat is wat ze ook in KP EMV-verband doet.

3.3.2 Departementen

Van de departementen noemen VROM en EZ het als hun rol om het KP EMV te financieren en op het functioneren ervan toe te zien. Deze rol krijgt ook gestalte, zij het dat VROM er als eerstverantwoordelijk departement meer bovenop zit en EZ haar rol afstandelijker invult. De overige departementen staan beduidend verder op afstand.

Als verwachte opbrengst noemen de departementen VROM en EZ minder vragen aan hun adres van burgers en andere overheden. Hoewel zij momenteel inderdaad minder vragen voorgelegd krijgen dan voorheen, twijfelen zij eraan of dit aan het KP EMV is toe te schrijven.
Andere departementen noemen als opbrengsten het zichtbaar kunnen afgeven van het signaal aan de samenleving dat de overheid op dit terrein actief is, het zelf kunnen voorleggen van onderzoeksrapporten, het fungeren van het KP als kennisbron voor het eigen departement of lessen voor het informeren van en sterkere voeling met de samenleving. Deze laatste verwachting is bij de meest recente bijeenkomst van de Klankbordgroep ingelost. Voor het overige moeten de genoemde verwachtingen nog invulling krijgen.

[7] Wel is naar aanleiding van deelname aan het KP EMV een onderzoek naar risicoperceptie uitgezet.

3.3.3 Klankbordgroep

De bevraagde klankbordgroepleden laten in het algemeen positieve geluiden horen over de eigen rol. Men meent een nuttige ('gewetens'-) functie te vervullen en ervaart tegelijkertijd zinvolle uitwisseling met standpunten van andere organisaties. Twee kritische punten over de invulling van verwachtingen van de eigen rol en meerwaarde worden meermalen genoemd: ten eerste onzekerheid over de doorwerking van de eigen adviezen, mede als gevolg van de beperkte terugkoppeling over wat het KP ermee doet; en ten tweede een wat magere informatievoorziening aan klankbordgroepleden, die beperkt blijft tot het toesturen van de uitgebrachte kennisberichten. Naar aanleiding van de tweede klankbordgroep-bijeenkomst[8] geeft een aantal gesprekspartners aan meer vertrouwen te hebben gekregen in wat het KP EMV met de inbreng van de Klankbordgroep doet.

3.3.4 Gezondheidsraad

De GR geeft aan verwacht te hebben dat de eigen rol zou bestaan uit het vaststellen van de stand der wetenschap ten aanzien van EMV. Daarbij erkent de Raad dat het in het verleden in sommige gevallen aan tijdigheid bij de oplevering van producten heeft ontbroken. De GR heeft inmiddels procedures in gang gezet die een snellere advisering mogelijk maken. De complementaire rol van het KP EMV zou dan, naar verwachting, zijn geweest om het wetenschappelijk product van de GR voor het grote publiek toegankelijk en begrijpelijk te maken.
Deze verwachting van de GR is niet bewaarheid.

3.4 Conclusie

Uit de beschrijving in het voorgaande komt het beeld naar voren van een KP EMV dat er redelijk in slaagt om zich te ontwikkelen in de lijn van de verwachtingen van het merendeel van de deelnemende organisaties, minder in die van de ministeries en eigenlijk niet in die van de GR.

Drie typen substantiëlere kanttekeningen komen bij de ontwikkeling van het KP EMV naar voren.

1. Er is in de afgelopen periode te weinig en te traag geproduceerd – waarbij het een punt van discussie is of dit met een erfenis en opstartverschijnselen te maken heeft of met een te zeer bureaucratische insteek.
2. Een aantal respondenten vindt de communicatieproducten te voorzichtig, te terughoudend, te weinig sprekend en te weinig proactief – waarbij het overigens een punt van discussie is of dit voortvloeit uit een specifieke taakopvatting van het KP EMV of dat het inherent is aan communicatie over de stand der wetenschap. Een aantal partijen voor wie de meerwaarde van het KP EMV voor de eigen organisatie gelegen zou zijn in middelen om in te zetten bij maatschappelijke onzekerheid (GGD'en, VROM en EZ), geeft aan hierin vooralsnog teleurgesteld te zijn – waarbij overigens de kanttekening past dat waar deze teleurstelling betrekking heeft op een vermeende

[8] De interviews met de zes geselecteerde klankbordgroepleden vonden plaats vóór de tweede klankbordgroepbijeenkomst. Bij de terugkoppeling van het werkdocument met het gespreksverslag is hen gevraagd of ze naar aanleiding van de tweede bijeenkomst, die inmiddels had plaatsgevonden, iets aan hun uitspraken wilden veranderen of toevoegen. Bij twee van hen bleek dit het geval te zijn.

ineffectiviteit van het KP EMV, deze – als zijnde ietwat prematuur – buiten de scope van onderhavige middelenevaluatie valt.

3. De afstandelijke relatie met de GR wordt van diverse kanten (zowel van de kant van KP deelnemers, van departementen als van de GR) als probleem benoemd. Het op te grote afstand naast elkaar bestaan wordt door weinigen wenselijk gevonden, maar toenadering blijkt nogal tijd en inspanning te vergen.

Daarnaast zijn er kanttekeningen over de wellicht te nadrukkelijke aanwezigheid van VROM bij het KP EMV, en over de Klankbordgroep die er qua terugkoppeling over de effecten van de eigen inbreng en qua informatie over het reilen en zeilen van het KP EMV, wat bekaaid van af lijkt te komen.

4. Waardering ten aanzien van de opzet

4.1 Inleiding

Alle betrokken organisaties zijn gevraagd naar hun oordeel over de mate waarin de huidige opzet van het KP EMV hen in staat stelt om een aantal met name genoemde doelstellingen en waarden te realiseren. Gevraagd is dit oordeel in een rapportcijfer uit te drukken en deze toe te lichten. In dit hoofdstuk geven we de resultaten hiervan weer.

In de volgende paragraaf gaan we in op de absolute gemiddelde rapportcijfers die verschillende betrokkenen hebben gegeven. Uiteraard biedt het gemiddelde rapportcijfer een indicatie van de waardering die men voor de opzet van het KP EMV heeft, maar weerspiegelt het ook een zekere relatieve gulheid. De één geeft gemakkelijk achten, voor een ander is dit het hoogst haalbare cijfer voor niet-bovenmenselijke prestaties. Om die reden bespreken we de waardering van de betrokkenen ten aanzien van de afzonderlijke aspecten niet aan de hand van de absolute cijfers, maar aan de hand van de afwijking van het eigen gemiddelde rapportcijfer (ofwel de relatieve waardering). Op die manier richten we onze blik als vanzelf op de dingen die er volgens de verschillende betrokkenen positief of juist negatief uitspringen. Dit doen we in paragraaf 4.3. Tot slot geven we in paragraaf 4.4 kort enige conclusies weer.

Veel van de overwegingen achter de waarderingen zijn dezelfde als die in het voorgaande hoofdstuk zijn beschreven. Waar daarvan sprake is, houden we de beschrijving in dit hoofdstuk kort.

4.2 Absolute waardering algemeen

De vragen die respondenten zijn voorgelegd, zijn weergegeven in de tekstbox hiernaast. De verschillende betrokkenen gaven hiervoor de volgende rapportcijfers:

In hoeverre is het Kennisplatform EMV met de huidige opzet in staat om ...

... aan te sluiten bij vragen die leven in de maatschappij?
... begrijpelijke antwoorden te geven?
... gezaghebbend te zijn?
... onafhankelijk te zijn?
... (maatschappelijk) zorgvuldig te handelen?
... (voldoende) snel signalen op te pikken?
... (voldoende) snel antwoord te geven?
... haar leden effectief te laten samenwerken?
... om met de gezondheidsraad goed samen te werken?
... een toegevoegde waarde te zijn voor mijn organisatie?

– Deelnemende organisaties KP EMV:
  - Gemiddeld: 7,1
  - hoogste gemiddelde cijfers: 7,9 à 8
  - laagste gemiddelde cijfer: 4,8 (GGD NL). Dit cijfer reflecteert de (in het voorgaande hoofdstuk toegelichte) opvatting vanuit GGD NL dat de effectiviteit van het KP EMV te wensen overlaat.

  Diverse informanten vanuit de betrokken organisaties gaven aan zich bezwaard te voelen een hoog cijfer voor de zelf meegecreëerde opzet van het KP EMV te geven. Tegelijk meent men echter *qualitate qua* minder positieve zaken te moeten aanpakken en veranderen, en zaken die geen verandering behoeven dus ook positief te moeten waarderen.

– Betrokken departementen:
  - gemiddeld: 7,2
  - hoogste gemiddelde cijfer: 7,5 (EZ informant 1)
  - laagste gemiddelde cijfer: 6,7 (EZ informant 2)

– Gezondheidsraad:
  - gemiddeld: 5,9

Opmerkelijk is dat de gemiddelde rapportcijfers van deelnemende organisaties en departementen elkaar nauwelijks ontlopen. Het gemiddelde rapportcijfer vanuit de GR is beduidend lager. In het voorgaande hoofdstuk is de achtergrond hiervan al toegelicht.

4.3 Relatieve waardering afzonderlijke aspecten

4.3.1 De deelnemende organisaties

Bezien we de relatieve waardering van de deelnemende organisaties op de verschillende in de scorekaart genoemde aspecten, dan geldt voor een aantal aspecten dat deze door alle betrokkenen ongeveer 'gemiddeld' worden gewaardeerd. Voor sommige andere aspecten geldt evenwel dat deze opmerkelijk boven of onder gemiddeld scoren. In onderstaande tabel geven we de gemiddelde afwijking van de rapportcijfers voor deze laatste aspecten weer.

Tabel 3. Gemiddelde afwijking van gemiddelde rapportcijfers deelnemende organisaties

In hoeverre is het Kennisplatform met de huidige opzet in staat om …	Afwijking t.o.v. gemiddelde
– maatschappelijk zorgvuldig te handelen?	+ 1,2
– (voldoende) snel antwoord te geven?	- 0,8
– met de Gezondheidsraad goed samen te werken?	- 1,1

De deelnemende organisaties waarderen de mate waarin de huidige opzet het KP in staat stelt tot (maatschappelijk) zorgvuldig handelen bovengemiddeld positief. Men wijst op de onafhankelijkheid, de kritische instelling, het 'netjes' werken en het buiten de orde plaatsen van individuele belangen en van iedere vorm van vooringenomenheid. Eén van de deelnemende organisaties merkt op dat daar goed, soms té goed of zorgvuldig over wordt nagedacht. Dat is ook de teneur in sommige van de andere toelichtingen waarin gesproken wordt van – soms tè – zorgvuldige procedures. Zie daarvoor ook wat in het vorige hoofdstuk over procedures is geschreven.

Het lage cijfer voor de snelheid van antwoord geven is in het vorige hoofdstuk toegelicht. Datzelfde geldt voor de samenwerking met de Gezondheidsraad.

4.3.2 De departementen

Tabel 4 geeft andermaal de gemiddelde afwijking van scores die opmerkelijk boven of onder het gemiddelde liggen, ditmaal afkomstig van de departementen.

Tabel 4. Gemiddelde afwijking van gemiddelde rapportcijfers departementen

In hoeverre is het Kennisplatform met de huidige opzet in staat om …	Afwijking t.o.v. gemiddelde
– begrijpelijke antwoorden te geven?	+ 1,0
– gezaghebbend te zijn?	- 0,9
– onafhankelijk te zijn?	+ 0,8
– met de Gezondheidsraad goed samen te werken?	- 0,7

De respondenten vanuit de departementen zijn allemaal positief over de begrijpelijkheid van de Kennisberichten. Men vindt ze helder gesteld, klip en klaar. Ook kijkt men zonder meer positief aan tegen de onafhankelijkheid van het KP. De mate van gezaghebbendheid scoort evenwel beneden gemiddeld. Dit houdt vooral verband met de opvattingen in de departementen dat men om gezaghebbend te kunnen zijn eerst bekend moet zijn. Men beschouwt de afzonderlijke partners in het KP als gezaghebbend, maar het collectief moet zijn gezag nog verdienen. Ook de mate waarin de huidige opzet het KP EMV in staat stelt om met de GR samen te werken, scoort onder het gemiddelde. De nieuwe werkafspraken geven de departementen hoop dat het beter zal gaan. In de woorden van één van hen: 'De verhouding is nu beter gedefinieerd, maar zal altijd gevaarlijk en kwetsbaar blijven.'

4.3.3 De Gezondheidsraad

Tot slot geeft Tabel 5 de gemiddelde afwijking van scores ruim boven of onder het gemiddelde, afkomstig van de Gezondheidsraad.

Tabel 5. Gemiddelde afwijking van gemiddelde rapportcijfers Gezondheidsraad

In hoeverre is het Kennisplatform met de huidige opzet in staat om …	Afwijking t.o.v. gemiddelde
– aan te sluiten bij vragen die leven in de maatschappij?	+ 2,1
– gezaghebbend te zijn?	- 1,8
– (voldoende) snel signalen op te pikken	+ 2,1
– een toegevoegde waarde te zijn voor mijn organisatie	- 2,9

Duidelijk is dat bij de Gezondheidsraad vooral die zaken ruim bovengemiddeld scoren die de maatschappelijke vertaalfunctie van het KP betreffen: signalen oppikken en aansluiten bij vragen die leven. Men wijst er daarbij op dat de samenwerkende organisaties in de maatschappij staan en intensieve en uiteenlopende banden hebben met het publiek. De lagere scores van de GR wat betreft gezaghebbendheid en toegevoegde waarde hangen samen met zijn eerder aangegeven commentaar op de positie van het wetenschappelijk forum. Beide aspecten worden volgens de Raad niet bevorderd door (zoals de GR het formuleert) 'de onheldere afstemming van het wetenschappelijk forum ten opzichte van de commissie EMV van de GR'. Daarnaast vindt de GR dat een multidisciplinair samengestelde groep van uitsluitend op persoonlijke expertise geselecteerde wetenschappers (het GR model) meer wetenschappelijk gezag afdwingt. De GR stelt dit tegenover het KP wetenschappelijk forum model, waarin de expertise van organisaties via vertegenwoordiging wordt ingebracht.

4.4 Conclusie

De in dit hoofdstuk beschreven waarderingen weerspiegelen voor een groot deel de kanttekeningen die in de conclusie van het vorige hoofdstuk zijn geresumeerd.
De deelnemende organisaties geven vanwege hun zorg om de te trage en beperkte productie een laag cijfer voor 'snel antwoord kunnen geven'.
GGD NL geeft over het geheel gemiddeld een dikke onvoldoende vanwege het haars inziens te weinig naar buiten treden door het KP EMV. De departementen geven om diezelfde reden een benedengemiddeld cijfer voor nog niet verdiende gezaghebbendheid.
Tot slot komen zorgen over de wat problematische verhouding tot de GR tot uiting in lagere rapportcijfers bij deelnemende organisaties en departementen voor 'in staat zijn om met de huidige opzet met de GR goed samen te werken'. De GR brengt dit tot uiting in een zeer benedengemiddeld cijfer voor 'toegevoegde waarde voor mijn organisatie', terwijl de aard van de samenstelling van het wetenschappelijk forum tot een lagere waardering van de GR leidt voor het vermogen van het KP EMV om gezaghebbend te zijn.

Voorts vallen nog op:
- de positieve waardering van de deelnemende organisatie voor het met de huidige opzet in staat zijn om zorgvuldig te handelen (zelfs tot op het punt van bureaucratie);
- de positieve waardering van de departementen voor het met de huidige opzet van het KP EMV in staat zijn om begrijpelijke antwoorden te geven en onafhankelijk te zijn; en
- de positieve waardering van de GR voor het met de huidige opzet van het KP EMV in staat zijn om aan te sluiten bij vragen in de maatschappij en snel signalen op te pikken.

5. Overige relevante zaken

5.1 Inleiding

Naar aanleiding van de – hiervóór behandelde – vragen over al dan niet ingeloste verwachtingen en waarderingen, kwamen in de interviews al de nodige aspecten van de opzet van het KP EMV aan bod. Om de respondenten in de gelegenheid te stellen nog andere zaken naar voren te brengen die hen in KP EMV verband aan het hart gaan, hebben we hen gevraagd naar 'overige relevante zaken'. Om hen te helpen geen aspecten te vergeten, hielden we hen een hand-out voor met mogelijk relevante thema's. Tabel 6 geeft de inhoud van deze hand-out weer.

Tabel 6. Inhoud hand-out

Inhoud	Proces	Positionering
– Kennisberichten en kennisdocumenten – Prioriteitsonderwerpen – Ook beleidsinformatie? – Ook adviezen en tips voor burgers? – Signaleren onderzoeksbehoeften – .... – Overig	– Opstellen kennisberichten en/of overzichtsstudies – Transparantie oordeelsvorming – Bekend maken opstellers kennisberichten – Direct communiceren met burgers - en/of met gemeenteambtenaren en huisartsen en/of - via samenstellende organisaties? – Wijze van informatieverstrekking aan Klankbordgroep – Timing berichtgeving – .... – Overig	Relatie met: – Samenstellende organisaties – - in bestuur - in wetenschappelijk forum - in communicatieforum – Bureau Kennisplatform – Klankbordgroep – Gezondheidsraad – Onderzoeksprogramma ZonMw – Facilitaire relatie RIVM – .... – Overig

Sommige 'overige zaken' werden door meerdere respondenten aan de orde gesteld, waarbij dezen uiteenlopende meningen te berde brachten. Deze 'overige zaken', die dus een discussiepunt vormen, behandelen we in de volgende paragraaf. Andere zaken, waarover (al dan niet uit meer monden) één mening naar voren kwam, behandelen we in paragraaf 5.3. Voor de goede orde: het is niet gezegd dat over deze punten geen discussie bestaat of mogelijk is; deze is alleen niet spontaan uit de antwoorden van de verschillende respondenten naar voren gekomen. Waarbij tevens aangetekend moet worden dat het aan de respondenten is overgelaten nog op 'overige zaken' in te gaan.

We sluiten het hoofdstuk wederom af met een korte conclusie.

5.2 'Overige zaken' als discussiepunt

Drie 'overige zaken' komen naar voren waarover verschillende respondenten uiteenlopende dingen zeggen.

Beleidsinformatie

De ministeries VROM en SZW zijn van mening dat vanuit een oogpunt van dienstverlening aan de burger alle informatie over EMV bij één loket te halen zou moeten zijn, zowel over kennis als over beleid. Het KP EMV is daarvoor de logische plek. Ze tekenen daarbij aan dat het KP EMV beleid niet moet verdedigen, maar alleen neutraal moet uitleggen.

Drie deelnemende organisaties merken juist op dat het KP EMV géén beleidsinformatie moet geven. Die rol behoort bij andere instanties te liggen, meent men. Eén van hen voegt daar aan toe dat het uitleggen van beleid zeer ingewikkeld is.

Meer deelnemende organisaties
Eén van de (eerste) deelnemende organisaties merkt op dat het van belang is dat het bestuur de 'zuivere' opzet van het KP EMV bewaakt. Om dat niet te complex te maken is het zaak, aldus deze respondent, dat het bestuur niet te breed wordt en dat discussies niet hoeven te worden overgedaan. Een andere deelnemer (ook van het eerste uur) is evenwel van mening dat het KP open staat voor andere partijen, bijvoorbeeld de GR en universitaire partijen – zolang zij 'de spelregels' van het KP onderschrijven (gelijkwaardigheid, met één mond spreken, aansluiten bij organisatieprincipes van het KP). Een derde deelnemende organisatie meent dat vooral de Klankbordgroep ruimte biedt om meer partners te betrekken. De GR is daarentegen van mening dat ook bepaalde klankbordgroepleden, bijvoorbeeld vanuit de groeperingen van mensen die zeggen hinder van EMV te ondervinden, in met name het communicatieforum van het KP zouden moeten participeren.
Het ministerie van Defensie zou graag zien dat op termijn ook samenwerking wordt aangegaan tussen het KP EMV en het internationale NAVO kennisplatform 'Radhaz' *('Radiation hazard')*.

Het takenpakket van het KP EMV
Eén van de deelnemende organisaties spreekt bezorgdheid uit over de mogelijkheid dat het takenpakket van het KP EMV voorzichtig wordt uitgebreid, mede als gevolg van de facilitaire relatie met het RIVM. Dit kan ertoe leiden dat het KP EMV niet langer een 'virtueel kennisplatform' is en kan ten koste gaan van het streven dat alle partners goed samenwerken.
Andere gesprekspartners geven aan na te denken over een mogelijke uitbreiding van het takenpakket waar het gaat om meer actieve communicatie vanuit het KP.

5.3 Verdere 'overige zaken'

Verdere ' overige zaken' die genoemd zijn zonder dat hierover op voorhand uiteenlopende meningen naar voren zijn gekomen, geven we hieronder kort weer, waar mogelijk aangeduid als een 'do' of 'don' t'.

Geen direct contact met burgers
Een deelnemende organisatie en een departement merken op dat het niet de taak van het KP EMV is om direct contact met burgers aan te gaan, daar zijn andere (o.m. de deelnemende) organisaties voor. Wel meent het departement dat het KP actiever contact moet zoeken met intermediairen die met vragen van burgers over EMV in aanraking komen.

Wel tips en handelingsperspectief
Een deelnemende organisatie meent dat het KP EMV niet alleen wetenschappelijk valide conclusies naar buiten moet brengen, maar ook tips en adviezen over wat burgers en professionals kunnen doen met de resultaten van het onderzoek. Bovendien, zo menen deze

en nog een andere deelnemende organisatie, is de taak van het KP richting gezondheidsprofessionals niet alleen om ze te informeren over wat ze over EMV moeten communiceren, maar ook over hóe ze dat kunnen doen.
Eén van de informanten vanuit de ministeries wijst op de factsheet die de WHO heeft uitgebracht waarin ze burgers keuzemogelijkheden voorhoudt bij de aanschaf van mobiele telefoons. De Duitse zusterorganisatie van het KP heeft een vergelijkingssite opgezet met SAR waardes van mobiele telefoons. Waarom doet het KP dat niet?, vraagt deze gesprekspartner zich af.

Geen beleidsadviezen
Meerdere respondenten hechten eraan op te merken dat het niet de rol is van het KP EMV om beleidsadvies te geven, noch op gemeentelijk, noch op Rijksniveau.

Handhaaf niet-bekendmaken opstellers kennisberichten
Zowel een deelnemende organisatie als een ministerie merken op dat het van belang is dat de opstellers van de Kennisberichten niet met name genoemd worden. De Kennisberichten zijn immers het product van unanimiteit tussen de deelnemende organisaties, niet van afwegingen van individuen die daar ook nog eens persoonlijk op aanspreekbaar zijn.

Onderhoud meer relaties met buitenland
Volgens een ministerie zou het KP EMV de relatie met vergelijkbare organisaties in het buitenland moeten versterken. Ook zou het KP de samenwerkende organisaties op (internationale) congressen kunnen vertegenwoordigen, zo meent het departement.

Wat te verwachten bij een crisis?
Meerdere respondenten tekenen bij de door hen gegeven antwoorden aan dat het KP EMV tot dusver nog niet echt een/de test heeft doorstaan. Eén deelnemende organisatie meent dat pas echt duidelijk wordt of het KP de verwachtingen waarmaakt wanneer ze zich moet weren tegen interne onenigheid over een af te geven boodschap of tegen externe commotie over een Kennisbericht bij groepen in de maatschappij of bij de Gezondheidsraad. Ook een andere deelnemende organisatie zegt benieuwd te zijn of partijen zich in echt spannende tijden belangeloos blijven gedragen. Een gesprekspartner vanuit een ministerie vraagt zich af of het KP in tijden van grote media aandacht wel goed kan uitleggen hoe het zit met vermeende dubbele petten.

De rol van het bureau en de facilitaire ondersteuning vanuit het RIVM
Voorts zijn 'overige zaken' opgemerkt die variëren van lovende woorden over de attente houding van de algemeen secretaris ten aanzien van de actualiteit, tot kanttekeningen bij de niet altijd soepele dienstverlening van het RIVM bij de afhandeling van financiële zaken.

De rol van de voorzitter
Meerdere respondenten hebben in het verband van de 'overige zaken' positieve opmerkingen over de rol van de voorzitter gemaakt. Hij staat goed boven de partijen meent de één. Hij heeft zowel gevoel voor de wetenschap als (vooral) voor wat in de samenleving speelt, zegt een ander. Zijn gevoel voor en opvattingen over de communicatieve rol van het KP EMV vormen een duidelijke meerwaarde, aldus meerdere respondenten.

5.4 Conclusie

In de in dit hoofdstuk beschreven 'overige' zaken die in de gesprekken naar voren zijn gekomen, is het denken over een aantal centrale ontwikkelrichtingen te herkennen. Eén van die ontwikkelrichtingen is de aard van de communicatieproducten die het KP EMV naar buiten zou moeten brengen. Of het KP EMV een taak heeft in voorlichting over beleid is duidelijk punt van discussie. Een aantal betrokkenen heeft behoefte expliciet de streep te trekken bij beleidsadviezen en rechtstreekse voorlichting aan burgers – daar is het KP EMV volgens hen niet voor. Intussen gaan de gedachten wel ook uit naar het bieden van tips en handelingsperspectief en het onderhouden van relaties met buitenlandse zusterorganisaties.

Een aantal andere zaken heeft meer te maken met een activiteit die ook al eerder ter sprake is geweest: grensbewaking. Het gaat hier om zaken als: wel of niet open staan voor meer deelnemende organisaties (punt van discussie), de facilitaire relatie met het RIVM (idem) en het wel of niet bekend maken van opstellers van kennisberichten (niet doen, meent men). En voorts wordt een aantal losse opmerkingen gemaakt over de rol van het bureau en de positieve invloed van de voorzitter.

Opmerkelijk is dat meerdere mensen de behoefte voelen op te merken dat de echte vuurdoop nog niet geweest is. Het KP EMV is bedoeld om helderheid te verschaffen over een thema dat potentieel tot maatschappelijke commotie kan leiden. *The proof of the pudding* – waarmaken van verwachtingen, belangeloos blijven opstellen, onafhankelijkheid daadwerkelijk kunnen uitleggen – zal zijn in *the eating* ten tijde van maatschappelijke onrust, aldus deze gesprekspartners.

6. Visies op de toekomst

6.1 Inleiding

Aan het slot van de interviews hebben we respondenten gevraagd naar hun visies op en verwachting voor de toekomst. In de volgende paragrafen geven we hun antwoorden weer.

6.2 Al dan niet verdergaande samenwerking

We hebben respondenten gevraagd of zij mogelijkheden voor samenwerking binnen het Kennisplatform EMV zien die meer of minder ver gaan dan de huidige. Het merendeel van de respondenten antwoordde deze vraag ontkennend. Soms doelden zij daarmee echter op uiteenlopende zaken; zaken waarop een enkele andere respondent meende dat de samenwerking juist wèl verder kan gaan.

Die twee verschillende zaken betreffen:

- *De taak van het KP EMV*
  De zes deelnemende organisaties en hun voorzitter zeggen qua taak geen mogelijkheden voor verdergaande samenwerking te zien. Zo zegt een gesprekspartner: 'houd je bij de taak die je is toegeschreven'.
  Wel menen twee respondenten dat binnen de huidige taakomschrijving intensivering van de samenwerking wenselijk is in de vorm van verdergaande communicatie ('frisser en fruitiger').
  Twee departementen zoeken het ook in deze hoek. Eén suggereert een meer open discussie met maatschappelijke groeperingen. Een ander vindt dat de samenwerking zich op een meer zichtbaar en meer proactief KP EMV moet richten.
  Het ministerie VROM is het meest uitgesproken over de gewenste verdergaande samenwerking. VROM meent dat het KP EMV momenteel een nauwe, specialistische afbakening inzake elektromagnetische velden hanteert, die beperkingen met zich meebrengt voor het creëren van meerwaarde. VROM bepleit daarom een verbreding van de focus. Het ziet daarvoor verschillende wegen (die vooral neerkomen op vormen van inhoudelijke en organisatorische inbedding van de taakuitoefening van het KP EMV):
    - het pakket verbreden met het algemene onderwerp straling (ook ioniserende straling);
    - verbreding zoeken in de problematiek rondom EMV door bijvoorbeeld koppeling met ruimtelijke onderwerpen (samenwerking met ruimtelijke ordeningsorganisaties);
    - onderbrengen bij/samenwerken met een andere organisatie die voorlichting over milieuonderwerpen geeft (bijvoorbeeld het Milieu en Gezondheidscentrum van het RIVM);
    - ook oriëntatie op (groepen) burgers die in de praktijk met vragen zitten.

- *De samenstelling van het KP EMV*
  Van de deelnemende organisaties meent slechts één dat verdergaande samenwerking kan plaatsvinden door nieuwe organisaties bij het KP EMV te betrekken (GR en

universitaire groepen – zie ook voorgaand hoofdstuk). Van de andere deelnemers zeggen er bijvoorbeeld twee dat de samenstelling zo 'compleet' is. Een andere meent dat voor nieuwe partijen plaats is in de Klankbordgroep.
De GR meent dat het sterk zou zijn als ook bepaalde klankbordgroepleden, bijvoorbeeld vanuit de groeperingen van mensen die zeggen hinder van EMV te ondervinden, deelnemen aan met name het communicatieforum.
De ministeries VROM en EZ achten verdergaande samenwerking met de GR wenselijk.
Het ministerie van Defensie bepleit samenwerking met Radhaz (NATO).

6.3 Voortzetting na 2010

Tot slot hebben we alle geïnterviewden – tamelijk speculatief – gevraagd naar hun inschatting van de kans dat het KP EMV na 2010, als een expliciet besluit tot verlenging aan de orde is, zal voorbestaan.

De informanten vanuit de deelnemende organisaties schatten de kans op voorbestaan hoog: gemiddeld 85%. De meest onzekere inschatting bedraagt 67%, de meest zekere 100%. De respondenten baseren hun relatieve optimisme op de aanhoudende informatiebehoefte, onzekerheid en onrust in de maatschappij. Voor een aantal respondenten is dat al reden voor verlenging genoeg, voor anderen is in aanvulling daarop het (in toenemende mate) goede werk dat het KP EMV in deze verricht reden om te verwachten dat een verlengingsbesluit genomen zal worden. Twee respondenten noemen ook negatieve redenen voor verlenging, te weten 'dat er geen reden is om het KP op te heffen' en 'bestuurlijke gemakzucht'. Een aantal andere respondenten ziet wel voorwaarden waaronder een positief besluit tot verlenging genomen zal worden. Zo wordt 'acceptatie en vertrouwen van de GR' als voorwaarde genoemd, en gaat één van de deelnemers er vanuit dat een verandering in de organisatie nodig zal zijn. Een andere respondent kan zich voorstellen dat een besluit tot verlenging zal gelden voor een KP in afgeslankte vorm.

De departementen schatten de kans op verlenging iets lager. Twee ministeries geven verlenging ' een grote kans' resp. 80%, vanwege de aanhoudende maatschappelijke zorg en de mogelijkheid om daarop vanuit het KP antwoord te bieden. Een derde schat de kans op 60%. Aan deze lagere inschatting is zowel het beperkte naar buiten treden als de relatie met de GR debet. Het ministerie VROM schat de kans dat er 'iets van het KP blijft bestaan' op 90%, maar de kans dat het KP in de huidige vorm blijft bestaan op 25%. Als mogelijk alternatief voor het huidige KP noemt zij de optie om een bestaande organisatie te versterken met een communicatietak.

De GR zegt perspectief te zien in de inmiddels tussen de raad en het KP gemaakte afspraken, gericht op complementariteit en synergie, waarbij zij aantekent dat de uitwerking te zijner tijd uiteraard moet worden geëvalueerd. De GR ziet de beste, en in Nederland unieke kansen voor het KP in zijn communicatiefunctie, en acht deze voor het brede publiek van groot belang.

7. Conclusies en discussie

In het voorgaande is verslag gedaan van een door Bureau KLB uitgevoerd evaluatieonderzoek dat erop gericht was te bezien of en in hoeverre de taak die het Kennisplatform EMV (KP EMV) in het Instellingsbesluit is toebedeeld – in de periode tussen 28 april 2006 en heden – wordt gerealiseerd naar verwachting van de verschillende betrokkenen en met inzet van de juiste instrumenten (inclusief bureauorganisatie en wijze van huisvesting). Het gaat hier dus, vanwege de nog korte bestaansperiode van het KP EMV, om een middelenevaluatie waarbij gekeken wordt of het KP EMV de goede dingen doet (en nog niet wordt gekeken naar of het de dingen goed doet).

Om het gewenste inzicht te verkrijgen is bureauonderzoek verricht en is gesproken met ruim dertig betrokkenen in en om het KP EMV, waarbij gebruik is gemaakt van een vaste vragenlijst en een scorekaart.

Dit alles heeft geleid tot de bevindingen die in de voorgaande hoofdstukken zijn gerapporteerd. De belangrijkste conclusies die daaruit getrokken kunnen worden, zijn de volgende.

Het KP EMV doet veelal goede dingen
Grosso modo zijn de deelnemende organisaties, de departementen en de gesprekspartners vanuit de Klankbordgroep van mening dat het KP EMV de goede dingen doet. Het merendeel van de betrokkenen speelt zijn rol volgens verwachting en ervaart daadwerkelijk de verwachte meerwaarde daarvan. De samenwerking binnen het KP EMV verloopt inmiddels soepel. Het KP EMV werkt onafhankelijk en (zeer) zorgvuldig en vervaardigt begrijpelijke kennisberichten, zo menen de meesten.
Overigens geven meerdere respondenten aan dat de echte vuurdoop voor het KP EMV (snel onafhankelijke informatie verschaffen bij maatschappelijke beroering) nog moet komen.

Te beperkte zichtbaarheid van het KP EMV
Volgens velen is het KP EMV te weinig zichtbaar. Er zijn in de afgelopen periode te weinig aansprekende producten naar buiten gebracht. Twee zaken liggen hieraan ten grondslag.
– In veler ogen heeft het KP EMV de afgelopen periode te weinig en te traag geproduceerd. Daarbij is het een punt van discussie of dit met inmiddels gepasseerde opstartverschijnselen te maken heeft (wat buiten de scope van deze evaluatie zou vallen) of met een te zeer bureaucratische insteek (wat erop zou kunnen duiden dat het KP EMV niet geheel de goede dingen doet).
– Meerdere respondenten menen dat het KP EMV zich in haar communicatieactiviteiten te terughoudend opstelt. De producten zijn te voorzichtig, te weinig sprekend en te weinig proactief.

Uiteenlopende verwachtingen
Bij twee voor het KP EMV relevante partijen leven verwachtingen over wat het KP EMV zou moeten betekenen die afwijken van de taakopvatting van het KP EMV bestuur, te weten bij de Gezondheidsraad (GR) en het ministerie VROM.
– De afstandelijke relatie met de GR, mede als gevolg van de concurrentieverhouding die de GR met het KP EMV ervaart, wordt allerwegen als onwenselijk benoemd. De meeste

partijen zien wel perspectief in de inmiddels tussen de GR en het KP gemaakte werkafspraken. Een latere evaluatie zal moeten uitwijzen of deze de gewenste verbetering hebben gebracht.
– Het ministerie VROM verwacht van het KP EMV een actievere, op àlle eerstelijns organisaties (en eventueel ook op zelforganisaties van verontruste burgers) gerichte communicatie, zo nodig ingebed in breder inhoudelijk of organisatorisch verband.

Overige onderhoudspunten
Naast deze meer algemene zaken zijn enige kleinere verbeterpunten naar boven gekomen. Deze betreffen onder meer de informatievoorziening aan de Klankbordgroep, de toehoordersrol van VROM bij bestuursvergaderingen, het virtuele karakter van het KP EMV, handelingsalternatieven voor burgers en professionals en relaties van het KP EMV met zusterorganisaties in het buitenland. Voorts is een vraag hoe – al dan niet via het bureau – in de benodigde capaciteit kan worden voorzien om desgewenst intensiveringen te realiseren.

Bureau KLB
Den Haag, 19 januari 2009

Bijlage A: Gehanteerde vragenlijst en scorekaart

Interviewvragen evaluatie Kennisplatform EMV

Datum: 25 november 2008

Inleiding

- Toelichting op de evaluatie
- Plaats van het interview in het onderzoek
- Afspraken over het verslag (autorisatie en openbaarheid)

Betrokkenheid

4. Kunt u een korte schets geven van de betrokkenheid van u en uw organisatie bij het Kennisplatform EMV?

Verwachtingen

De taak van het Kennisplatform staat in het Instellingsbesluit als volgt beschreven.

Artikel 3. Taak

1. Het Kennisplatform EMV&G heeft tot taak:
   a. Het actief en passief beschikbaar stellen van informatie over elektromagnetische velden in relatie tot gezondheid, zodanig dat de maatschappij in brede zin waaronder burgers, pers, professionals van overheden en bedrijfsleven, daarvan kennis kan nemen en gebruik kan maken.
   b. Het, op basis van de stand der wetenschap, voorzien in onafhankelijke, betrouwbare en wetenschappelijk gefundeerde informatie op het gebied van EMV&G.
2. Het Kennisplatform dient deze taak op objectieve wijze te vervullen, onafhankelijk van belangen van bedrijfsleven, maatschappelijke groeperingen en vigerend overheidsbeleid.
3. De Minister draagt er zorg voor dat het Kennisplatform zijn taak op objectieve, onafhankelijke en onpartijdige wijze kan vervullen.

5. Kunt u in het kort aangeven wat bij de oprichting van het Kennisplatform EMV uw verwachtingen waren ten aanzien van de invulling van deze taak?

6. Kunt u in het kort aangeven wat bij de oprichting van het Kennisplatform EMV uw verwachting was van de rol van uw organisatie binnen het Kennisplatform EMV?

7. Kunt u in het kort aangeven wat bij de oprichting van het Kennisplatform EMV uw verwachting was van de opbrengst voor uw organisatie van het Kennisplatform EMV?

8. Op welke punten zullen de verwachtingen genoemd bij vraag 2, 3 en 4 naar uw mening wel of niet ingelost worden ingelost door het Kennisplatform EMV?

Scorekaart

9. Aan de hand van de scorekaart hebben wij u op verschillende punten gevraagd naar uw waardering voor de met de huidige opzet opgebouwde capaciteiten van het Kennisplatform. A.u.b. uw toelichting op deze waarderingen.

Toekomstvisie

10. Ziet u mogelijkheden voor samenwerking binnen het Kennisplatform EMV die meer of minder ver gaan dan de huidige?

11. *Het instellingsbesluit vraagt per 2010 om een expliciet besluit tot verlenging. Het onderzoeksprogramma EMV loopt tot 2014.*
    Doet u eens een gooi: Hoe groot is volgens u de kans (in procenten) dat het Kennisplatform EMV na 2010 zal blijven voortbestaan? Waarom?

Slot

12. Heeft u nog andere opmerkingen of vragen naar aanleiding van dit interview?

[Interviewer helpt respondent door voorhouden hand-out met mogelijk relevante thema's]

Afronding en voortgang onderzoek

- Concrete vervolgafspraken
- Toelichting op het verdere verloop van het onderzoek

De huidige evaluatie richt zich op de vraag of het Kennisplatform 'de goede dingen doet'. Deze scorekaart bevat een aantal criteria om dat aan af te meten. Graag verzoeken wij u om voorafgaand aan het interview op deze punten uw oordeel aan te geven met een rapportcijfer. Tijdens het interview vragen wij u naar een toelichting hierop.

In hoeverre is het Kennisplatform EMV met de huidige opzet in staat om ...	
	Rapportcijfer (1-10)
... aan te sluiten bij vragen die leven in de maatschappij?	
... begrijpelijke antwoorden te geven?	
... gezaghebbend te zijn?	
... onafhankelijk te zijn?	
... (maatschappelijk) zorgvuldig te handelen?	
... (voldoende) snel signalen op te pikken?	
... (voldoende) snel antwoord te geven?	
... haar leden effectief te laten samenwerken?	
... om met de gezondheidsraad goed samen te werken?	
... een toegevoegde waarde te zijn voor mijn organisatie?	

Bijlage B: Geraadpleegde bronnen

Documenten

- Gezondheidseffecten van blootstelling aan radiofrequente elektromagnetische velden; Gezondheidsraad, 4 februari 2003
- Instellingsbesluit Kennisplatform Elektromagnetische Velden en Gezondheid; DGM/SAS nr 2007-015295, 25 juni 2007
- Kennisplatform Elektromagnetische Velden en Gezondheid, Jaarplan 2007 – 2008 (inclusief begrote financiële dekking); 27 september 2007
- Verslag startbijeenkomst Kennisplatform EMV; 2 april 2008
- Vastgesteld verslag eerste bijeenkomst Klankbordgroep EMV; 16 april 2008
- Verslag oprichtingsfase 2007 – 2008; Kennisplatform EMV, datum niet bekend
- Door KP EMV uitgebrachte Kennisberichten 2007 – 2008.

Websites

www.kennisplatform.nl (laatst geraadpleegd op 15 december 2008)
www.antennebureau.nl (idem)

Interviews

Reconstructie-interviews	– Ronald van der Graaf (RIVM), Algemeen secretaris Kennisplatform EMV – Paul Kerkhoven (GGM Advies), Interim voorzitter Kennisplatform EMV – Ginevra Delfini (VROM) – Anneke van Limborgh (VROM) – Ton Holtkamp, Oud-directeur VROM – Erik Lebret (RIVM), Voorzitter Wetenschappelijk forum – Rogier Brink (Agentschap Telecom), Voorzitter Communicatieforum – Jan Kliest (RIVM), Facilitair verantwoordelijke RIVM
Bestuursleden	– Ton Rombouts (Voorzitter) – Marita Schreur (Agentschap Telecom) – Laurent de Vries (GGD NL) – Pier Nabuurs (KEMA) – Reinout Woittiez (RIVM) – Ronald Smetsers (RIVM) – Paul Korting (TNO) – Henk Smid (ZonMw)
Departementen	– Peter Torbijn (VROM) – Ginevra Delfini (VROM) – Claire Wannee (Economische Zaken) – Frank van Osselen (Economische Zaken) – Afke van Rijn (Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) – Maarten Huikeshoven (Defensie) – Ton Vermeulen (Sociale Zaken en Werkgelegenheid)
Gezondheidsraad	– Marianne de Visser (Vice voorzitter) – Eric van Rongen (Secretaris GR commissie EMV)

Klankbordgroep	– Jacques Reus (Meldpunt Gezondheid en Milieu) – Lizet Baars (MoNet) – Theo Lemmens (Netbeheer Nederland) – Hugo Schooneveld (Stichting Elektrohypersensitiviteit) – Henk Wever (Stop UMTS) – Marco van de Reep (Vereniging Nederlandse Gemeenten)